

DE ARCHITECT

KOEN VAN SYNGHELE

EEN OEFENING IN COLLECTIVITEIT

Lange Beeldekensstraat Antwerpen. De inventaris Bouwkundig Erfgoed geeft een kleurrijk beeld: 'Volkse straat met heterogene bebouwing uit de 20ste en 21ste eeuw, sterk verspringende kroonlijstlijnen. Voornamelijk eenvoudige, neoclassicistisch geïnspireerde, bepleisterde en beschilderde lijstgevels; sommige gevels rijker uitgewerkt met imitatievoegen, panelen, frontons, balkon en decoratief stucwerk. Van oudsher handelsfunctie...' De inventaris maakt nog geen melding van Collectief Noord, een nieuw ensemble van huizen en een kantoor op het eind van de straat. Collectief Noord is de naam van een architectenbureau rond Erik Wieërs. Het leende ook zijn naam aan een woonerf dat op het eerste gezicht opnieuw de geest van de Kabouters en Provo-stadsvernieuwers eind jaren 1960 tot leven brengt.

De architecten van Collectief Noord gingen in op een oproep van de stedelijke ontwikkelingsmaatschappij Vespa om op een gesloten terrein een ontwerp te maken met woningen en/of kantoren. Toen Vespa de opdracht alleen wou toekennen aan investeerders, namen de architecten zowel het ontwerp als de koop van een kantoorruimte en twee woningen voor hun rekening.

Radicaal tekenden ze een architectuur in rode baksteen en beton. Nuchter, op het banale af, repeteerden ze een module voor de ruimtes en de gevels. Alleen het toegangsgebouw in de Lange Beeldekensstraat, met woning op de verdieping, heeft een eigen karakter als poortgebouw.

Terwijl de gevels niet veel meer zijn dan een stug ritme van ramen met bakstenen penanten, vormen de geper-

foreerde betonstenen met bloemmotief een frivool accent in de architectuur. Weliswaar de frivoliteit van de Vlaamse achtertuin.

De kwaliteit van dit project ligt eerder in de royale ruimtelijk- en lichtheid van de interieurs. Langgerekt zit het complex genesteld tegen een hoge, blinde tuinmuur. Elke ruimte kijkt daardoor uit op een gemeenschappelijke binnentuin en betreft zo licht. Op de verdieping hebben zo wel alle panden dakterrassen, zodat ook het zuiderlicht via opengewerkte trappenhallen naar beneden valt.

De architectuur valt samen met de structuur van het gebouw. Een raster van balken en kolommen creëert

In de collectieve ruimte wordt het vertrouwen in de ander hersteld

een open plan, opgedeeld in een verblijfs- en een dienstzone. Dat geeft een grote vrijheid op het vlak van gebruik en inrichting. Naakte materialen, zoals rode baksteen en houten vezelplaat, dwingen de architectuur naar een vorm van afwezigheid, wat expressie en ruimte biedt aan het leven zelf.

Die attitude legt de vrijheid bloot die architectuur schept wanneer ze gedacht wordt vanuit een collectief perspectief. Deze architectuur laat zich dan ook lezen als een pamflet: een creatieve act van 'indignez-vous'.

Een pamflet tegen het wantrouwen.

© Wouter Van Vooren

Want net als Stéphane Hessels maatschappelijke pamflet ziet Collectief Noord dat het verzet tegen de gang van zaken een daad van architectonische creativiteit is.

'Zowel het bureau als het woonerf zijn opgezet als een collectief. Dat wil zeggen dat je bepaalde ruimten deelt, en dat je de inbreng van de ander eerder waardeert dan wantrouwt. In de stad, en zeker in dit deel ervan, is het wantrouwen voor de vreemde uitgegroeid tot een waanvoorstelling van voortdurend gevaar. We leven in een tijd waar de grens tussen privaat en publiek steeds scherper wordt gevoeld. In deze oppositie van privaat tegenover publiek, wordt de collectieve ruimte weggedrukt. Precies de ruimte waar het vertrouwen in de ander kan worden hersteld. Volgens Collectief Noord ligt een van de uitdagingen van stedelijke architectuur juist in de overgang tussen publiek en privaat. Slechts in het samenleven met zijn buuren kan de nieuwe stedeling de omgang met de ruige stad daarbuiten oefenen.'

En dat is precies wat die architectuur daar in de Lange Beeldekensstraat maakt: een oefening in gemeenschapszin.